

FELIP VALL I VERDAGUER (1916-2012).

ESBÓS BIOGRÀFIC

Anna Lleopart i Tió

Carles Puigferrat i Oliva

Aquest article vol aportar algunes claus per entendre millor Felip Vall, un personatge de vida molt longeva que va participar en tota mena de projectes i activitats culturals. Una trajectòria marcada per uns anys d'aprenentatge decisius i poc coneguts.

Felip Vall i Verdaguer va néixer el 1916 en una casa del carrer Major. El seu pare, Pius Vall i Amblàs, era el secretari municipal; i la seva mare, Maria Verdaguer Massana, modista, era propietària, juntament amb el seu marit, d'una petita empresa tèxtil de roba interior per a senyora. Maria Verdaguer era una empresària de molta empena i va tenir un gran ascendent sobre ell tota la vida. La família fruïa d'un bon nivell econòmic i tenia interès en que els seus

fills es formessin bé. Això va fer que en Felip pogués rebre una bona educació. En aquest sentit, Vall va ser una autèntica excepció entre els nois de la seva generació, la majoria dels quals es van veure obligats a posar-se a treballar als catorze anys o fins i tot abans, amb una formació molt limitada. Aquesta diferència en l'ensenyament rebut va fer d'en Felip una persona d'uns interessos molt allunyats dels de la majoria de tonencs del seu temps. Una bretxa cultural afegida a una barrera social o de classe, que també existí, i que explica la distància entre ell i el seu món i molts dels seus veïns. Fins i tot en la manera de vestir o de parlar es marcaven sovint clarament aquestes diferències. Per molta gent del poble, en Felip, de fet, mai no va acabar de ser *un dels nostres*. La qual cosa en bona part s'explica també perquè en Felip va passar molts anys fora del poble durant la infantesa i la joventut i encara posteriorment.

Amb els seus companys de batxillerat de la congregació mariana del col·legi Valldemia de Mataró (curs 1929-1930). El jove Felip és a l'esquerra del grup, a la quarta filera (Foto Arxiu Felip Vall)

Sant Jordi 2016

Felip Vall el 1935 (Foto Arxiu Felip Vall)

ANYS DECISIUS

Felip Vall va anar a les escoles nacionals de Tona fins als nou anys. Després els seus pares van decidir portar-lo a l'internat del col·legi dels maristes de Valldemia, a Mataró, on s'hi va estar fins el 1934. Aquest va ser un fet cabdal en la vida de Felip Vall. Allí va cursar-hi el batxillerat. Era una escola molt avançada pel seu temps. El va marcar en la seva vocació artística: s'hi feia cant, música, teatre... Allà va aprendre a tocar el violí, per exemple. I va sospesar fins i tot de dedicar-se al teatre. L'estada a Valldemia també el va influir molt en la seva formació religiosa. En Felip va ser una persona creient i que coneixia bé els textos bíblics. Durant les vacances, aprofità per fer classes de dibuix i pintura amb el professor Josep Maria Marqués Puig. El 1934 va viatjar a París amb la seva mare i visità per primera vegada el Musée du Louvre. En aquests anys comença a pintar (paisatges de Tona, fonamentalment).

El mateix 1934 es trasllada a Barcelona i es matricula en una acadèmia per fer la prova d'accés a la carrera d'Arquitectura (per pressions familiars; els seus pares volien que estudiés quelcom que li servís per guanyar-se la vida). Aprova i fa el curs 1935-36 a l'Escola Superior d'Arquitectura, bé que ja té al cap dedicar-se a la pintura. Són un anys molt intensos perquè rep lliçons d'alguns pintors i decoradors, com l'escenògraf

Josep Pey. La primavera del 1936 col·labora en l'organització del primer Aplec al Castell.

En començar la Guerra Civil deixa els estudis i ja no torna a Barcelona. Gràcies a la seva formació, tot i essent només un batxiller i amb un curs d'Arquitectura, se l'accepta com a mestre substituït a les escoles del poble (hi havia molta manca de mestres perquè molts havien estat reclutats o depurats). A més, en bona part per la posició clau del seu pare dins l'Ajuntament en aquells moments tan complicats, aconseguí que se'l reconegués com a tuberculós i inútil per anar al front quan és cridada la seva lleua. Deixem que sigui en mateix Felip, en un dietari que es conserva en el seu arxiu, el que expliqui aquesta època:

"Jo a Tona, em vaig fer el malalt per no tenir d'incorporar-me. M'assessorà un metge amic del Pepet Molera, i quan va venir el capità inspector mèdic em va trobar davant d'un gran quadre del tema d'aquella guerra [es refereix al quadre *Milicians a la trinxera*], passant un parell d'hores distret, perquè pretenia intimar, ja que un tinent del seu tribunal havia firmat tants documents de malalts imaginaris que tenia perill de ser descobert i, naturalment, afusellat. Tot això ho sabérem en una segona visita i jo ja vaig tenir un document de "tuberculosi pulmonar" amb totes les garanties de segells i firmes que em permetien evitar incorporar-me i podia moure'm tranquil, fins el punt de que soldats de "recuperació" que inspeccionaven vingueren a cercar-me i en veure el document desistiren de que els acompanyés. Entretant, per no fer-me malveure al poble, sortia a les 4 del matí cap a Malla, convidat per l'amic Josep Torrellebreta, alcalde de Malla. Amb el "plan" de decorar la sala de l'Ajuntament, edifici nou.

Malla era un oasi on no es coneixia la guerra. (...) No vaig menjar mai a casa, perquè el dinar el feia al Puig, o alguns dies anava a l'Hostal Nou, on la propietària era cosina-germana de la meua mare, i no tenia fills, per çò contenta de que hi anés a dinar."

I és que, com el mateix Felip reconeix, la notícia que el fill del secretari municipal havia estat declarat inútil per al servei va ser molt mal acollida per les famílies que tenien nois al front. Com

Maqueta del projecte de decoració mural de l'església parroquial de Sant Andreu de Tona (Foto Pilar Vall – Arxiu Felip Vall)

explica ell mateix, el 1938 pinta els murals de la sala de plens de l'Ajuntament de Malla. Felip Vall també és l'autor de l'arquitectura efímera que es va fer amb motiu de la reposició de les imatges de la Verge i el Sant Crist a l'ermita de Lurdes i del monòlit dedicat a *los Caídos* aixecat al carrer Major (1939).

Acabada la Guerra Civil, Felip Vall reprèn els estudis d'Arquitectura (1939-40), que abandona a mig curs perquè convenç els seus pares de matricular-se a l'Escola Superior de Belles Arts de Sant Jordi, dita *Llotja*, acabada de fundar (1940). També assisteix a classes de química i física a la Facultat de Ciències de la Universitat de Barcelona (1939-40). A *Llotja*, durant el curs 1942-43 va fer, entre altres assignatures, Escenografia,

Teoria i història de les Belles Arts, Dibuix del natural en repòs, Coloració, Procediments tècnics de pintura... Es gradua en Belles Arts el mateix 1943 (fa els dos darrers cursos en un sol any).

Al poble, mentrestant, excava l'església de Sant Andreu del Castell (1943) i fa unes excavacions d'urgència al Camp de les Lloses (1944). Membre d'Acció Catòlica, intervé també en la fundació de l'Esbart Dansaire Castell de Tona (1944), amb el seu amic Josep Cruells i altres companys. Va ser-ne "Director Artístic" durant els primers anys. Vall havia conegut a Barcelona el folklorista Aureli Capmany i a través d'ell vindrà a Tona el mestre d'esbarts Josep Ventura.

En el seu estudi de Tona als anys quaranta. Felip Vall fent el retrat de la nena Consol Roqueta (Foto Arxiu Felip Vall)

UNS INICIS FULGURANTS

Aquests anys coincideixen amb la restauració de la seu de Vic i en el darrer projecte de decoració mural de Josep Maria Sert per a aquesta catedral. Vall admira Sert i serà un dels portadors del seu fèretre quan sigui enterrat a la catedral de Vic el 1945. És en aquest ambient que s'interessa per la pintura mural i pren la decisió de convertir-se en un pintor muralista professional. De fet, en la immediata postguerra Catalunya viu el darrer episodi de grans encàrrecs de pintures murals per decorar de nou les esglésies reconstruïdes o restaurades després de la guerra. En aquest període pinta la capella dels Dolors de Torrellebreta (1940), la capella del Santíssim de Sant Pere de les Puelles (1944-45), el mural dedicat als alumnes i professors del col·legi Valldemia morts durant la guerra (1945), l'església parroquial de Tona (1946-47) i el menjador de la masia del Pradell (1947). Són encàrrecs molt ben pagats que li permeten dur un bon nivell de vida. Es compra fins i tot un cotxe, tot un luxe. La família Vall té botiga i pis a Barcelona, que és on Felip viu.

El 1947 es presenta al que havia de ser el gran projecte de la seva vida: el concurs per a la decoració de les voltes de la catedral de Vic, que guanya, però que mai s'arriba a tirar endavant per manca de finançament. Va ser aquesta, segur, la gran desil·lusió professional de la seva carrera. Aquest moment coincideix en una davallada dels encàrrecs de pintura mural per a grans espais. I amb profunds canvis de gustos artístics i en els espais arquitectònics, que en pocs anys arraconaran quasi definitivament aquest tipus de pintura.

L'ESTADA A PARÍS

I és aleshores quan Felip Vall decideix deixar Catalunya i instal·lar-se a París (1949-54), probablement per buscar nous horitzons però també per treballar per a l'empresa familiar (París era la capital mundial de la moda). Feia només quatre anys que s'havia acabat la Segona Guerra Mundial i França vivia en plena postguerra. No va ser, doncs, gens fàcil fer-s'hi camí. I de fet, com la immensa majoria d'artistes que fan via cap a París en aquells anys, ell

Estudis

tampoc hi triomfa. Però va ser una experiència molt enriquidora: coneix l'ambient artístic més avançat d'Europa, treballa per l'editorial Didier, es matricula d'aiguafort a l'École des Beaux-Arts de la Sorbona, es converteix en el delegat dels artistes espanyols de les exposicions col·lectives anomenades *L'Art Livre...*, la qual cosa li permetrà conèixer Pablo Picasso. Festeja fins i tot amb una noia francesa, professora d'espanyol en un *lycée*, però la relació acaba malament. Són d'aquells anys una sèrie d'aquarel·les de vistes de París, uns dibuixos de ballarines del Ballet Nacional de Iugoslàvia.... A l'estiu aprofita per viatjar a Itàlia, a Londres, a la costa de Dalmàcia i a Bòsnia-Herzegovina, i a Holanda. L'any 1949 exposa a la Sorbona una sèrie de pintures i aiguaforts inspirats en *L'Atlàntida* de Verdaguer.

TONA, PALMA, BARCELONA

Felip Vall retorna a Catalunya el 1954. Aquesta tornada a casa no devia ser fàcil. Va caldre començar de nou. I en bona part potser s'hauria de relacionar amb la seva major implicació en el negoci familiar. El 1952 Felip Vall dissenyà

i decorà la botiga que la seva família obrí a Palma (amb el nom de "Pío Vall"), on es venia roba de Confecciones Mariver. Felip Vall també dissenyà catàlegs de l'empresa i dibuixà models que portaven roba de la firma. Es va matricular a l'escola Massana per aprendre la tècnica de l'estampació de teles.

Els Vall tenen pis a Palma i allà Felip Vall hi passa moltes temporades. Exposa a les Galeries Costa, propietat del que serà el seu marxant, el galerista Josep Costa. També fa alguns treballs de decoració mural per a residències de persones acabades establertes a l'illa, com la de Joan Homs a Cala d'Or, a la casa anomenada Las Almenas (1960), tela mural que s'exposarà a la Llotja de Palma. És el moment del gran esclat turístic de Mallorca.

I en paral·lel a aquesta estada a Palma, cada cop sovinteja més Tona i la Plana. Té molt contacte amb mossèn Eduard Junyent, director del Museu i l'Arxiu episcopal, amiat que ja els venia de molts anys enrere, i amb el cercle a l'entorn de la revista *Ausa* i el Patronat d'Estudis Osonencs. D'aquí que s'integri a la *Colla de*

Al mateix estudi als anys quaranta fent un retrat a l'oli (Foto Arxiu Felip Vall)

Dibuixos de ballarines del Ballet Nacional de Iugoslàvia (París, 1951) (Arxiu Felip Vall)

Josep Vilarrúbia i Felip Vall a la sala del casal de Mont-rodon. 30 de juny de 1963 (Foto cedida per Miquel Ylla-Català)

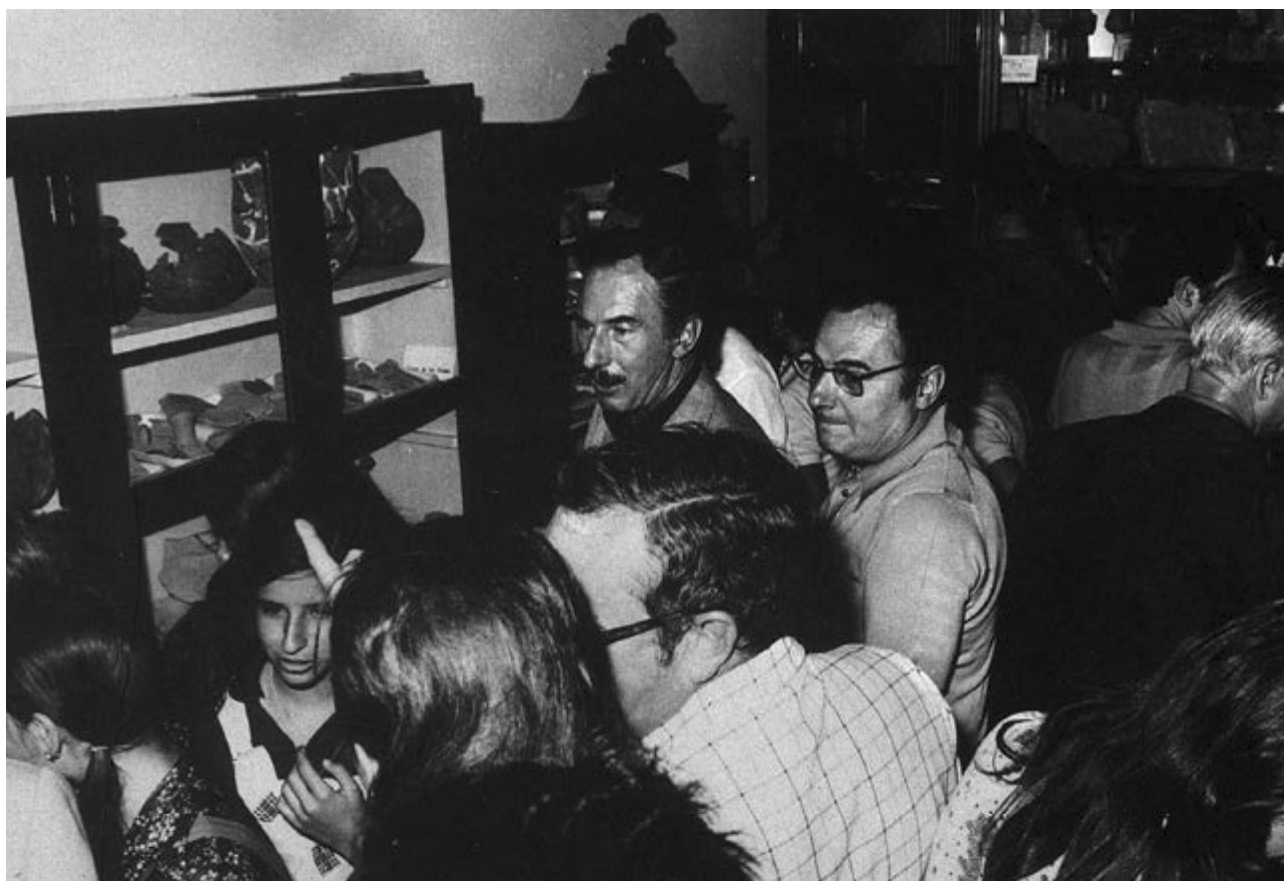
Mont-rodon, una mena de penya artísticocultural, amb membres que freqüentaven el Dr. Junyent i feien tertúlies. Vall, amb el seu *charm*, fina ironia i sentit crític, va encaixar molt bé en aquest grup. El 1956 participa en la constitució del Patronat de reconstrucció del Castell, presidit per mossèn Joan Colom i del qual ell n'és el secretari. Hi és en qualitat de "director del Museu Local i Comissari Local d'Excavacions". L'assessor tècnic d'aquest patronat era el Dr. Junyent i entre els seus objectius hi havia la restauració de l'església del Castell i l'obertura d'un museu local.

El 1961 fa una pintura mural per al Cinema Diagonal de Barcelona i per aquests anys emprèn la que podem considerar una de les darreres *aventures* artístiques: el disseny i pintura de mobles de fantasia. El 1962 n'exposa a les Galeries Kira de Palma i el 1963 patenta una cadira pintada amb seient de pell. Finalment, els mesos de gener i febrer de 1966 exposa quadres i mobles pintats seus a la casa Christofle de París. Però no té l'èxit que esperava, en bona part per

problemes tècnics, ja que el vernís de polièster es descrostava.

En aquests anys, a Tona, fa els decorats de *La Passió*, obra de mossèn Joan Colom. Hi fa d'ajudant de direcció i també participa en el maquillatge (1964-66). És l'època que treballa per a l'obertura d'un museu local, recollint i restaurant amb l'ajuda de joves del poble peces de ceràmica i altres troballes fetes a Tona. El 1972 farà unes excavacions a la torre del Castell. Finalment el 1973 s'inaugura als baixos de l'Ajuntament, al carrer de Barcelona, el Museu de Tona, del qual ell n'és el fundador. També forma part de la Junta del Patronat d'Estudis Osonencs.

Als anys setanta Felip Vall fa el que serà el seu darrer gran projecte: la sèrie de quadres sobre el poema *L'Atlàntida*, de Jacint Verdaguer. Hi va treballar durant 7 o 8 anys. Els exposa el 1976 al Temple Romà, el 1977 a la sala d'exposicions de la Diputació de Barcelona a la plaça de Sant Jaume, a Barcelona, i el 1978 a Tona. Felip Vall va cedir part d'aquests quadres al Museu Verdaguer de Vallvidrera, amb l'esperança que la

Inauguració del Museu de Tona el 15 de juliol de 1973. Era situat als baixos de l'antic ajuntament (actual casal dels Avis), al carrer de Barcelona. Al costat de Felip Vall, el seu germà Pius (Foto Montseny - cedida per la família Vall-Verdaguer)

Diputació de Barcelona els compraria, cosa que mai succeí. Els recuperà el 1995.

LA DARRERA ETAPA

Els anys vuitanta i noranta són el seu darrer període creatiu. S'estableix definitivament a Tona i són anys encara de molta activitat. Va ser un període en el qual noves fornades d'artistes, arqueòlegs i historiadors, anaven pujant, mentre els seus companys de generació, de carrera artística i d'aventures culturals anaven desapareixent. Per als més joves Felip deixà de ser el referent que havia estat durant molts anys al poble. I al mateix temps, l'empresa familiar Confecciones Mariver entra en crisi i tanca al final de 1987. Intuïm que en Felip devia patir un període de gran desconcert i desassossec.

Però el 1996, en complir els vuitanta anys, encara té energia per emprendre un projecte certament arriscat i difícil: la restauració i repintat de la decoració mural del presbiteri de l'església parroquial. El mateix any rep de l'Ajuntament de Tona el Premi Mil·liari en reconeixement a "la seva llarga i dilatada activitat a favor de la cultura al poble de Tona".

Encara el 2002 exposarà al Temple Romà de Vic 22 làmines originals de les 39 que conformaven la sèrie *L'Atlàntida* fetes amb plomí barrejat amb pinzell, una obra del 1975 que havia d'il·lustrar una edició de *L'Atlàntida* que mai s'arribà a fer. En aquesta època la seva salut s'havia afeblit molt. Perd gairebé la vista i només fa petits passejos pel carrer Major. Mor el 5 d'agost de 2012.

CRONOLOGIA

1916: Naixement.

Va a l'escola pública fins als nou anys.

1926-34: Estudis al col·legi Valldemia (Mataró).

1934: Viatja a París amb la seva mare. Visita per primera vegada el Musée du Louvre.

1934: Es trasllada a Barcelona. S'hostatja en pensions. Es prepara en una acadèmia per a l'ingrés a l'Escola Superior d'Arquitectura.

1935-36: Cursa l'any acadèmic. Rep lliçons dels pintors Josep Maria Marquès García i els seu fill Josep Maria Marquès Puig (tècnica de pintura a l'oli); i de l'escenògraf Josep Pey (decoració i composició).

1936: Participa en l'organització del primer Aplec al Castell. Fa el dibuix del programa.

1936: Esclata la guerra. Felip Vall es queda a Tona. Durant la guerra fa de mestre i, més endavant, es fa passar per tísic per no haver d'anar al front.

1937: Pinta un dels seus quadres més emblemàtics: *Milicians a la trinxera*.

1938: Decoració mural de la sala de plens de l'ajuntament de Malla amb unes al·legories de les estacions.

1939-40: Es torna a matricular a l'Escola Superior d'Arquitectura. L'abandona a mig curs. Es matricula a l'Escola Superior de Belles Arts de Sant Jordi.

1940: Decoració mural de la capella dels Dolors de Torrellebreta.

1940: Dissenya el logotip per a Sostén Mariver.

1942: La família Vall obre la primera botiga "Pío Vall" a l'avinguda Diagonal de Barcelona. Felip Vall hi fa decoració mural en el provador i pujant a l'escala.

1943: Es gradua en Belles Arts.

1943: Excavació a l'església de Sant Andreu del Castell.

1944-45: Pintura mural de la capella del Santíssim de Sant Pere de les Puelles.

1944: Es funda l'Esbart Dansaire Castell de Tona, com una secció d'Acció Catòlica. Felip Vall, juntament amb Josep Cruells i el rector Anton Planas, en són els impulsors. En serà el "director artístic".

1944: Excavació d'urgència al Camp de les Lloses.

1945: Decoració mural en el col·legi Valldemia de Mataró.

1946: Fa la conferència "Una modalidad nueva en la técnica de pinturas murales" (Lleida).

1946-47: Decoració de l'església parroquial de Tona.

1947: Decoració mural del menjador del mas Pradell (Gurb).

1947: Guanya el concurs per a la decoració de les voltes de la catedral de Vic. Projecte que no s'executarà.

1949-54: Estada a París.

-Es matricula a l'École des Beaux-Arts de la Sorbona (classes d'aiguafort). El 1954 obté el "Diplome de Medalle de Bronze" del Ministeri d'Educació de França.

-Fa treballs per a l'editorial Didier (llibre *Se habla español*: 300 il·lustracions).

-Viatja a Itàlia, Londres, a la costa de Dalmàcia i Bòsnia-Herzegovina, i Holanda.

1949: Exposa a la Sorbona una sèrie de pintures i aiguafortes inspirats en *L'Atlàntida* de Verdaguer.

1952-54: Delegat dels pintors espanyols en les exposicions col·lectives anomenades Saló de L'Art Livre (Grand Palais, París).

1952: Dissenya la botiga "Pío Vall" de Palma, on es ven roba de Confecciones Mariver.

1954: Vall deixa París i passa a residir llargues temporades a Palma. Coneix el galerista Josep Costa. Serà el marxant de Felip Vall durant molts anys. Fa força exposicions a Palma i decoracions murals de residències privades de Mallorca.

Quadre que il·lustra la introducció del poema L'Atlàntida, pintat als anys setanta (Foto Pilar Vall)

1954: Es presenta al concurs per pintar el Teatro Real de Madrid.

1956: Es constitueix el Patronat de reconstrucció del Castell. Secretari: Felip Vall, director del Museu Local i Comissari Local d'Excavacions.

1959: Felip Vall ja participa de les trobades de la Colla de Mont-rodon.

1959: S'interessa per presentar-se a una càtedra vacant a l'Institut Balmes de Barcelona a la mort del professor, pintor i dibuixant Luis Gil de Vicario.

1960: Tela pintada per decorar la casa "Las Almenas". S'exposa a la Llotja de Palma. Encàrrec d'un particular. Possiblement ara als EEUU (Illinois).

1961: Pintura mural del cinema Diagonal de Barcelona.

1962: Exposició de mobles pintats a les galeries Kira (Palma).

1963: Felip Vall dibuixa els títols d'investidura dels "cavallers de Mont-rodon".

1963: Patenta una cadira pintada amb seient de pell.

1964-66: Fa els decorats de *La Passió*, obra de mossèn Joan Colom.

1966: Exposa mobles lacats i quadres a la casa Christofle de París.

1972: Excavacions a la torre del Castell.

1973: Obertura del Museu de Tona, del qual n'és el fundador.

1974-81: Director de la Secció de Delegats Comarcals del Patronat d'Estudis Osonencs.

1976: Exposició de la sèrie *L'Atlàntida* al Temple Romà, dins els actes commemoratius del centenari del poema.

1977: Exposició de 12 quadres de la sèrie *L'Atlàntida* a Barcelona, a la sala d'exposicions de la Diputació. Cedeix part d'aquests quadres al Museu Verdguer de Vil·la Joana. Hi van ser fins el 1995.

1978: Exposició a Tona de la sèrie *L'Atlàntida*.

1982: És nomenat vocal del Patronat d'Estudis Osonencs.

1987: L'empresa Confecciones Mariver tanca.

1996: Restauració i repintat de les pintures murals del presbiteri de l'església parroquial de Sant Andreu (250 m²). Incorpora de figurants el seu germà Pius Vall i el rector mossèn Pere Devesa.

1996: Rep el Premi Mil·liari de mans de l'Ajuntament de Tona.

2002: Exposició al Temple Romà de Vic de 22 làmines originals fetes el 1975 per il·lustrar una edició de *L'Atlàntida* que mai s'arribà a fer.

2012: Mort.

Felip Vall de camí cap al seu estudi, en plenes obres de remodelació del carrer Major (2002) (Foto Ramon Batllés)